

Slovenski Pravniki

Leto LIII.

Ljubljana, decembra 1939.

Štev. 11.—12.

Prva knjiga novega italijanskega državlanskega zakonika.

Dr. Josip Agneletto.

(Konec.)

Pravice in dolžnosti, izvirajoče iz poroke, so ostale nespremenjene. Mož je dolžan, skrbeti za ženo svojim imovinskim razmeram primerno; ako pa nima dovolj sredstev za preživljanje, mora žena prispevati. Ženi, ki zapusti zakonsko streho brez pravega vzroka, lahko mož ustavi vzdrževanje.

Mož in žena imata enake dolžnosti pri vdrževanju, vzgoji in izobrazbi otrok; stroške morata nositi sorazmerno svoji imovini.

Glede vzgoje otrok določa čl. 145, da morata biti vzgoja in poduk v skladu z načeli morale in z nacionalno fašistično miselnostjo.

Po ital. zakonu je tedaj mogoča razveza zakona le s smrtjo (čl. 147); možna je pa osebna ločitev (od mize in postelje čl. 148). Ločitev se lahko zahteva: zaradi prešuštva, prostovoljne zapustitve, izgredov, okrutnosti, groženj in težkih žalitev, zaradi obsodbe na čez pet let zapora ali na večno izgubo državljanskih pravic. Tudi kadar mož ne določi stalnega bivališča in ognjišča, če bi to lahko storil, sme žena zahtevati ločitev. Tožba na ločitev zaradi prešuštva je možna proti možu le tedaj, ako sloni na okolnostih, ki tvorijo težko žalitev za ženo.

Novi zakon ne zahteva več za pogoj moževega prešuštvovanja, da drži priležnico v zakonski hiši ali notorično na drugem mestu. To pomenja za moža poostritev norm dosedanjega čl. 150 dr. zak.

Naziranje, ki je stremelo za ukinitvijo vsake razlike med možem in ženo pri presoji odgovornosti zakriviljenega prešuštva, je propadlo v parlamentarni komisiji zaradi fizioloških razlik med obema spoloma in zaradi enormne razlike med posledicami enega in drugega prešuštva za zakonsko sožitje, za družinsko skupnost in njen obstoj.

Pri osebni ločitvi zakona rasno različnih staršev se morajo otroci, ki se smatrajo za arijce, izročiti le arijskemu soprogu.

Kakor že po dosedanjem, ohrani poročenec tudi po novem zakonu pravico do alimentov v potrebi, tudi ako je bil zakon ločen iz njegove krivde; pri otežujočih okoliščinah sme sodišče zabraniti, da ločena žena nosi moževo ime.

Ženitne pogodbe se po poroki ne morejo spreminjati (čl. 160); tako ne moreta zakonca po sklenjeni poroki sklepati več darilnih ali podobnih pogodb.

Povsem nova institucija za ital. pravo je družinski sklad (patrimonio familiare čl. 165—175). S tem se je hotelo pripomoči k ekonomskemu sistemiziranju družine. Zapadnim inozemskim zakonom je ta institut že poznan; tako v Združenih državah (Homestead), v Švici (Heimstätte), v Franciji (Bien de famille), na Portugalskem (Casal de familia); ali tu je šlo predvsem za kmetško ognjišče, dočim je hotel zakonodavec novega ital. zakona, da se družinski sklad ustvari iz katerih koli sredstev in ne samo iz kmetških posestev. Tako določa čl. 165, da lahko tvorijo družinski sklad nepremičnine ali terjatve. Konstituiranje družinskega sklada ima za posledico, da so dobrine, ki ga tvorijo, nedosvojljive in da gredo dohodki le v korist družine, dokler ne doseže svojega cilja.

Tudi po poroki je mogoče ustanoviti družinski sklad; za to je potreben javen akt ali testament.

Ako osnuje družinski sklad druga oseba in ne soproga, pripade lastnina njej, če si jo je pridržala; drugače preide lastnina na zakonskega druga, kateremu je bila namenjena. Ustanova je obvezna le, ako sta jo zakonca izrečno sprejela.

Družinski sklad, obstoječ iz nepremičnin, se mora vknjižiti v zemljiški knjigi. Vrednostni papirji se morajo spremeniti v poimenske papirje in vinkulirati. Neodsvojljivost imovine se ne dá ugovarjati nasproti upnikom s terjatvami, nastalimi pred vknjižbo ali pred vinkuliranjem papirjev.

Do družinskega sklada, ustanovljenega od druge osebe in prepuščenega soproga poročencema, nimajo njih upniki nikake pravice.

Sodišče lahko dovoli v potrebi prodajo dobrin, ki tvorijo družinski sklad, ako je last soprogov, stori to tudi, kadar je prodaja očitno koristna; obenem določi uporabo izkupička. Izvršba na dohodke je nedopustna, če je upnik vedel, da dolg ni napravljen v družinske svrhe.

Uprava družinskega sklada gre soprogu-lastniku ali onemu, ki je bil v ustanovni listini v to poklican. Če je ta nesposoben, izroči sodišče upravo drugi osebi.

Prepoved odsvojitve preneha s prenehanjem zakonske zveze, kadar ni otrok ali pa so že polnoletni, sicer traja vinkulacija do polnoletnosti najmlajšega otroka. Sodišče lahko določi, da se imajo iz družinskega sklada plačati nujni deleži, ako je v korist interesiranih oseb.

Sličen namen kot družinski sklad imajo tudi d o t a in parafernalna dobra, to je ženina imovina, ki ne spada niti v družinski sklad, niti k doti, niti k skupni imovini.

VII.

Otroško pravo.

a) Zakonski otroci.

Mož je oče otrok, spočetih v zakonu.

Otroci, rojeni 180 dni po sklenjeni poroki in v 500 dneh po ločeni poroki, se smatrajo spočeti v zakonu (čl. 229 in 250); oni, ki so rojeni pred 180 dnevi, se smatrajo zakonske, ako mož ne oporeka zakonitosti; ne more oporekati, ako je vedel, da je bila žena noseča pred poroko in ako je pri rojstnem aktu pred stanovskim uradom on ali njegov posebni pooblaščenec prijavil otrokovo rojstvo; po dosedanjem zakonu (čl. 161) je zadostovalo, da je mož pri rojstvu prisostvoval, pa je izgubil izpodbijalno pravico. Tako se je večkrat dogajalo, da so možje bežali od rodečih žena, kadar so sumili o zakonitosti otroka. Zakonitost otroka, rojenega po 500 dneh od razvezanega zakona, se lahko vedno izpodbija.

Novi zakon je opustil tretji primer starega čl. 161, ki je zabranjeval izpodbijanje, ako je bil novorojenec spoznan življenja nezmožen, ker po novem zakonu vitalnost ni več pogoj za doseg pravic.

Glede izpodbijanja zakonskega rojstva otrok, spočetih v zakonski zvezi, je novi zakon (čl. 255) obdržal prejšnji kriterij; izpodbijanje je dovoljeno, ako je bilo očetu fizično nemogoče občevati z ženo med 500 in 180 dnevom pred rojstvom zaradi odsotnosti ali iz drugega razloga; ako je bil v tem roku bilo tudi le relativno impotenten; ako je živel sodno ločen od žene ali ako je žena v tem času zagrešila prešuštvo in prikrivala možu svojo nosečnost in otrokovo rojstvo in ako je mogel mož doprinesti še kakšen

dokaz proti očetovstvu. Prešuštvo samo na sebi ni dovolj za oporekanje zakonskemu rojstvu; celo v primeru, da se prišuštvo pridruži še prikrivanje nosečnosti in rojstva, ni dovolj za proglasitev otroka za nezakonskega. Soproj ne more namreč uveljaviti prigovor „plurium concubentium“, žena pa nima pravice, enostransko s prikrivanjem nosečnosti in rojstva odločati o otrokovem stanu. Glede pravice izpodbijanja zakonskega rojstva, glede rokov in glede aktivne legitimacije so bili sprejeti enaki principi kakor v avstr. noveliranem drž. zakoniku.

Otrok lahko vedno zahteva nasproti obema roditeljskima, da se proglasi za zakonskega (čl. 247); ako umre nedoleten ali v petih letih po polnoletnosti, preide ta pravica na njegove otroke.

b) Nezakonski otroci.

Važne spremembe je prinesel novi zakon glede nezakonskih (naravnih) otrok, njih priznanja in njih pravic.

Predvsem treba opozoriti na nepremostljivo razliko med kriteriji avstrijskega in germanskega prava sploh ter med onimi, ki so v tem pogledu podlaga italijanskemu pravu.

Po prvem pravnem sistemu je žena, ki je otroka rodila, pravno vedno njegova mati in preidejo nanjo z rojstvom pravice in dolžnosti matere; le očetovstvo je sporno. Po ital. zakonu pa (čl. 179 dosed. zakona) postaneta žena in mož mati in oče nezakonskega otroka le, ako se za mater odnosno očeta izrečno priznata (čl. 248). Za tako priznanje pa morata imeti oče 18 let in mati 14 let, izvzemši da priznata otroka za svojega skupno ob svoji poroki. Ta osnovni kriterij je ostal tudi v novem zakonu, četudi so nove spremembe znatno zboljšale dosedanji položaj nezakonskih otrok. Ostalo je še vedno izključeno priznanje otroka, spočetega v krvosramnosti in sicer med sorodniki v ravni črti do neskončnosti in v stranski črti do 2. stopnje, izvzemši da roditelja nista vedela pri spočetju za sorodstvo; isto velja za svaštvo, ali le v ravni črti. Tako je ostalo izključeno priznanje (čl. 250) s strani roditelja, ki je bil pri spočetju poročen z drugo osebo, dočim sme neporočen roditelj po novem zakonu priznati nezakonskega otroka. Doslej je bilo priznanje otrok, spočetih v prešuštvu sploh nemogoče. Po ukinjeni poroki odpade ta ovira; ali če so iz zakona zakonski ali pozakonjeni otroci, se morajo oni zasllišati in je dovoljeno priznanje le s kraljevim dekretom.

Priznanje se izvrši v rojstnem aktu, ali s posebno izjavo pred uradnikom stanovskega urada, ali pred varuškim sodnikom, z javnim aktom ali z oporoko. Priznanje je nepreklicno.

Ono velja le za onega roditelja, ki je otroka priznal; morebitne navedbe o drugem roditelju so brez pravnega učinka. Uradniku civilnega statusa je tudi pod kaznijo zabranjeno, sprejeti jih v priznalno listino.

Roditelj, ki je nezakonskega otroka priznal, ima nad otrokom očetovsko oblast. Dolžan je skrbeti za njegovo vzdrževanje, vzgojo in izobrazbo kakor pri zakonskih otrocih. Če sta ga priznala oba roditelja, sta oba dolžna za to prispevati sorazmerno svoji imovini. Nezakonski otrok nosi ime roditelja, ki ga je priznal; ako je bil priznan od obeh, nosi očetovo ime. Ima tudi pravico do nasledstva, ako ni zakonskih otrok. Vsi, ki imajo na tem interes, lahko izpodbijajo priznanje nezakonskega otroka.

Kakor po zakonu iz l. 1865. (čl. 190) tako je tudi po novem zakonu (čl. 270) dovoljeno iskati mater, ako ne bi bila otroka priznala. Izključeno pa je iskanje matere tam, kjer je prepovedano otrokovo priznanje, kjer niso roditelji vedeli za svoje sorodstvo, in kjer gre za otroke iz prešuštva.

Iskanje očeta je bilo mogoče po zakonu iz l. 1865. le v primeru, da je bil otrok spočet med ugrabitvijo ali zaradi posilstva. Novi zakon je iz socialnih in človečanskih ozirov razširil možnost iskanja očetovstva, ni je pa popolnoma priznal, kakor jo priznavata avstrijsko (§ 165) in nemško pravo (§ 1717), da ne bi ženske delale kupčije s kopičenjem nezakonskih otrok in s svobodno izbero nezakonskih očetov. Zato je po novem zakonu (čl. 267) mogoče sodno ugotoviti krvno ali nezakonsko očetovstvo le v sledečih primerih:

a) ako sta živela mati in domnevni oče notorno kot mož in žena v času, ko je bil otrok spočet;

b) ako izhaja očetovstvo indirektno iz civilne ali kazenske sodbe ali pa iz nedvoumne pisane izjave moža, ki se mu očetovstvo pripisuje;

c) ako je bila v času, ki odgovarja spočetju, izvršena ugrabitev ali posilstvo.

d) ako obstoji stanovska posest nezakonskega otroka. Vendar ima dozdevni oče še vedno pravico, ugovarjati nenravno ponašanje matere v času spočetja, zlasti pa uveljavljati *exceptio plurium concubentium*.

Stanovska posest nezakonskega otroka (*possesso di stato di figlio naturale*) izvira iz več dejstev, ki tvorijo v

svojem kompleksu tehten znak za sinovsko razmerje med kako osebo in onim, ki se mu očetovstvo pripisuje. Zahteva se zlasti: da je oni, ki se drži za nezakonskega očeta, traktiral kot otroka osebo, ki išče očetovstvo; da je kot oče skrbel za njeno vzdrževanje, vzgojo in namestitev; da je ono osebo v družbi in v družabnih stikih stalno priznaval za svojega otroka.

Tožba za očetovstvo se mora vložiti v 2 letih, odkar je postal otrok polnoleten. Ako se sodba zavrne kot nedopustna, sme tožitelj biti obsojen na globo od 500 do 5000 lir, da se lahkomišelnost ne vznemirjajo dozdevni očetje z neutemeljenimi in izsiljevalnimi procesi (čl. 275).

Nezakonski otrok ima v primerih, kjer je prepovedano iskanje matere in očeta, ali kjer je dotična tožba zapadla, pravico do alimentov, ako izvira očetovstvo ali materinstvo indirektno iz kake sodbe, ali iz zakona, ki je bil razveljavljen, ali iz pisane izrečne izjave roditeljev (čl. 277).

VIII.

Posvojitev.

Določbe o posinovstvu (adopciji) so ostale bistveno nespremenjene. Tudi posvojitev je izključena med ital. državljani-arijci in med pripadniki drugih ras (čl. 290); kralj ali v to pooblaščen oblastvo more odvezati od tega zadržka.

IX.

Očetovska oblast.

Otrok je dolžan, katere koli starosti je, spoštovati roditelje (čl. 315). Do polnoletnosti odnosno do emancipacije je otrok podvržen očetovski oblasti, ki preide po očetovi smrti ali v njegovi odsotnosti, ali ako se mu odvzame oblast, avtomatično na mater.

Roditelj, ki ni arijec, izgubi očetovsko oblast nad otroki, ki se smatrajo po zakonu za arijce (polarijce), ako se poroči z osebo nerijske rase (čl. 340).

Mati, ki izvršuje nad otroki očetovsko oblast, in ki se hoče poročiti, mora pred poroko naznaniti sodišču svoj sklep. Sodišče ji lahko odvzame upravo otroške imovine. Ako se poroči brez naznanitve, izgubi upravo in novi soprog je z njo solidarno odgovoren za preteklo in sedanjo upravo. Sicer pa je novi soprog solidarno soodgovoren (čl. 339) za upravo imovine tudi tedaj, kadar pusti sodišče po novi poroki upravo materi.

X.

a) Varuštvo.

Na novo podlago je bilo postavljeno varuštvo nedoletnih otrok brez roditeljev odnosno z roditelji, ki ne morejo izvrševati očetovsko oblast. Po dosedanjem zakonu so imenovali varuha roditelji; ako tega niso storili, je pripadlo varuštvo po zakonu dedu z očetove strani, in v drugi vrsti dedu z matrine strani. Kadar ta dva nista prihajala v poštev, je imenoval varuha družinski svet (čl. 245 zakona iz l. 1865.).

Novi zakon je koncentriral vse pravice in vso oblast, ki je prej v pogledu varuštva pripadala pretorju, družinskemu svetu, zbornemu sodišču in drž. pravdniku, v rokah pretorja (sirotinskega sodnika).

Tako je novi zakon popolnoma ukinil institucijo družinskega sveta, ki je bila prešla v ital. pravo po Napoleonovem kodeksu in ki je obstajala iz ožjih sorodnikov nedoletnega. Kraljeva komisija utemeljuje ukinitvev iz političnih, juridičnih in ekonomskih vidikov: zavlačevanje, stroški, ljudje, ki se niso brigali za koristi nedoletnikov. Tudi po novem zakonu ima roditelj, ki je imel kot zadnji nad otrokom očetovsko oblast, pravico imenovati varuha; ako je to opustil, preide pravica imenovanja na sirotinskega sodnika. Ta da po možnosti prednost dedom ali ostalim bližjim sorodnikom (čl. 346). Varuštvo arijea ne more biti poverjeno osebam drugih plemen (čl. 346). Kdor nima sorodnikov, se postavi pod varuštvo v to poklicanih zavodov. Sovaruh zastopa koristi nedoletnega, kadar jih varuh zaradi kolizije ne more zastopati. Varuh mora v 15 dneh po svojem imenovanju napraviti inventar nedoletnikove imovine in ga v 30 dneh predložiti sirotinskemu sodniku. Inventar vsebuje tudi vse terjatve, ki bi jih varuh imel nasproti varovancu.

Le zorno sodišče ima pravico, dovoljevati prodajo imetja, najem posojil na vknjižbe in zastave, delitev imovine in sklepanje poravnjav.

Varuh mora na zahtevo sirotinskega sodnika položiti primerno kavcijo (čl. 380).

Upravljati mora varovančevo premoženje skrbno kakor dober družinski oče in odgovarja za škodo zaradi prekršitve prevzetih dolžnosti (čl. 380). V dveh mesecih po končani varuški funkciji morata varuh in sovaruh položiti končni račun o svoji upravi. Sirotinski sodnik mora račun iz-

rečno odobriti, ako je pravilen in ni prigovorov (čl. 385). Pred odobritvijo končnega računa ne moreta varuh in varovanec sklepati pogodbe.

b) Emancipacija.

Glede emancipacije nedoletnih ni nobenih sprememb. Z 18. letom se nedoletnik lahko emancipira in s tem dobi pravno sposobnost za navadno upravo svoje imovine. Za vse drugo potrebuje privoljenja skrbnika in sirotinskega sodnika, odnosno zbornega sodišča, kadar gre za prodajo imovine, za najem posojil, za delitve in za poravnave. Italijansko pravo ne pozna institucije o spregledu starosti (§ 252 avstr. z.). Po dosedanjem zakonu je bila mogoča emancipacija le na predlog staršev ali družinskega sveta; novi zakon dovoljuje emancipacijo tudi brez pristanka staršev, kadar govore za to tehtni razlogi. O tem odloča sirotinski sodnik (čl. 389). Ženska postane emancipirana s poroko. Emancipirani nedoletnik sme trgovati po dosedanjem zakonu le z dovoljenjem očeta ali družinskega sveta, danim pred sirotinskim sodnikom in odobrenim od zbornega sodišča (čl. 9 trg. zak.). Odlok o emancipaciji in dovoljenju trgovanja nedol. trgovcu mora biti sodno objavljen in vpisan v zato določeni register pri zbornem sodišču. Pred objavo dovoljenja nedoletnik ne more pričeti trgovati, sicer so njegove trgovske obveze neveljavne; za prejete dajatve odgovarja le, kolikor bi bil z njimi obogatel (čl. 1504, 1507 civ. zak.). Nedoletnik, ki zlonamerno prikriva svoje nedoletno stanje, ne more izpodbijati ničnost svoje obveze; ali za dolžnost ni dovolj njegova izjava, da je polnoleten (čl. 1505 civ. zak.). Vse te določbe so ostale tudi v novem zakonu nespremenjene.

Le pravna sposobnost nedoletnega emancipiranega trgovca glede neomejenega objavljanja svojih poslov je bila s čl. 395 novega zakona razširjena tudi na izventrgovske pravne odnošaje. To z umestno motivacijo, da mora biti sposoben tudi za upravo izventrgovskih poslov, kdor je sposoben za trgovino.

XI.

Afiliacija.

Otroci izpod 18 let, neznanih roditeljev, ali nezakonski otroci, priznani samo od matere, ki so nesposobne za njih vzgojo, ali otroci, ki se nahajajo v kakem zavodu javne pomoči ali so od tega podpirani pri vzdrževanju in vzgoji, ali taki, ki so materialno ali moralno zapuščeni, so pod-

vrženi posebnim določbam XI. poglavja o varuštvu, čl. 400 določa, da mora sirotinski sodnik poveriti zavodu varuštvo nad takimi otroki. Ali tudi ako ni bilo še varuštvo zavodu poverjeno, mu pripada po zakonu varuška oblast, dokler se ne imenuje poseben varuh. Isto velja, kadar je onemogočeno izvrševanje očetovske oblasti.

Tudi javna oblast lahko intervenira v korist nedoletnih, kadar so moralno ali materialno zapuščeni; kadar žive v nezdravih prostorih ali so prepuščeni v vzgojo osebam, katere radi brezbriznosti, nemoralnosti, neznanja ali drugih razlogov niso v stanu skrbeti za njih vzgojo. Javna oblast spravi otroka na varno, dokler se ne preskrbi dokončno za njegovo varstvo.

Ta določba je v skladu s smernicami, postavljenimi z zakonom z dne 24. decembra 1934 št. 2361 o varstvu materinstva in otroštva. Z njim so bila ustanovljena tako zvana „Opazovalna središča“ (Centri di osservazione), ki nadzorujejo in skrbijo za zanemarjeno deco. V parlamentarni komisiji so se javili glasovi proti sprejemu teh določb v drž. zakonik, češ da gre za institucije revolucije, ki so še vedno v spreminjanju in oblikovanju in da je bolje, da ostanejo pridržani specialni zakonodaji. Gre za omejitve družinskih pravic in za nastop države namesto staršev, ki nočejo, ne znajo ali ne morejo izvrševati svojih roditeljskih dolžnosti. Ali komisija je pristala na načrt z malimi spremembami prvotnega besedila.

S tem hoče država izvrševati ne le s pomočjo sodne, ampak tudi upravne oblasti svoj vpliv na vzgojo otrok, v interesu fizičnega in moralnega zdravja celega naroda.

Zavod javne pomoči ima pravico, izročiti nedoletnega otroka v oskrbo zaupni osebi. Po treh letih ta lahko zaprosi sodišče, da ji dovoli, da vzame otroka za svojega, da ga pridruži svoji družini (affiliazione). To pravico ima tudi, kdor za otroka skrbi, ne da bi mu bil od zavoda poverjen. Narijec ne more vzeti za svojega arijskega otroka (čl. 402).

S tem je prešla v drž. zakon in bila pravno disciplinirana nova institucija, ki sliči posvojitvi (adopciji), ki pa ni adopcija. V parlamentarni komisiji je šlo za ime te nove pravne tvorbe, vzklike iz razmerja med tujo družino in nedoletnim otrokom, ki je v njej našel pribežališče in zaščito. Govorilo se je o „rodbinski zvezi“ (vincolo parentale), „pomočni zvezi“ (vincolo assistenziale), o „družinski vezi“ (vincolo familiare), o mali posvojitvi (piccola adozione), a zakonodavec ji je dal ime afiliacija, dobesedno prisinovitev, to je sprejem v družino ali p o d r u ž i n j e n j e.

Novi institut stremi za tem, da nadomesti naravno vez med roditelji in otroki, ki je bila pretrgana zaradi nepriзнanja naravnega otroka ali njegovega zanemarjenja s strani roditeljev, z novo vezjo, vzklilo iz stikov, ki izvirajo iz vzgajanja in vzdrževanja, iz sožitja in hvaležnosti. Tako posvojitve (adopcija) kakor sprejem v družino ali podružinjenje imata skupno materialno dejstvo vstopa tuje osebe v obiteljski krog. Ali dočim je glavna svrha posvojitve ohraniti kontinuiteto družine, s tem da se presadi vanjo tuja oseba v svojstvu otroka, ima nova institucija predvsem dobrodelen namen, da dá zapuščenim otrokom preskrbo in pomoč. Zato spada posvojitve v obiteljsko pravo, ker je v interesu družine, medtem ko spada podružinjenje, ki je v interesu javne oskrbe nedoletnih, med določbe o varuštvu. Iz različnih svrh izvirajo tudi različni pravni efekti; posvojitve je dovoljena le tam, kjer ni lastnih otrok, tujega otroka pa sme podružiniti tudi, kdor ima svoje otroke; tu ni starostnih mejá na strani podružinjenika, pač pa ne sme podružinjenec imeti nad 18 let, dočim je lahko posvojenec tudi polnoletna oseba. Posvojitve tvori trajno vez s pravico nasledstva, podružinjenje pa ne dá pravice do nasledstva, ampak le do medsebojnega vzdrževanja in preneha s smrtjo podružinjenika.

S tem institutom se je hotela onemogočiti špekulacija staršev, ki so zanemarjali otroka in ga pustili na breme drugih, dokler je bil nebogljen in neuporaben; zahtevali pa ga zase, ko je dorastel, ter hoteli plačilo za delo, ki ga je otrok opravljal v hiši svojega dobrotnika.

Čl. 405 vsebuje pogoje podružinjenja. Kdor nima pogojev za varuha, ne more pridružiti svoji družini tujih otrok. Oblastvo, ki izreka podružinjenje, lahko dá otroku podružinjenikov priimek, če ta to želi; pri zakonskem otroku ali naravnem priznanem otroku se novi priimek pridruži prejšnjemu priimku. Odlok mora biti po zbornem sodišču odobren in vpisan v matične knjige.

Podružinjenik dobi očetovski oblasti enake pravice; vzdržuje in vzgaja podružinjenca kot lastnega otroka, upravlja njegovo imovino in mora kakor varuh napraviti imovinski inventar. Med podružinjencom in podružinjenikom je poroka mogoča, ali z njo preneha prejšnje razmerje (čl. 405). Sirotinski sodnik lahko prekliče podružinjenje na zahtevo podružinjenika, ako ne more več skrbeti za vzdrževanje ali ako je podružinjenec zablodil na kriva pota. Preklic se izreče pri težkih razlogih tudi na zahtevo

polnoletnega podružinjenca, ali na zahtevo zavoda za javno pomoč.

Sodnik proglasi podružinjenje za ugaslo (čl. 407), kadar roditelj znova doseže očetovsko oblast, ki jo je bil izgubil. Kadar roditelj legitimira ali prizna svojega nezakonskega od druge osebe podružinjenega otroka, odloča sirotinski sodnik, ali naj pridružinjenje ugasne ali ostane.

Odlok o preklicu odnosno ugasnitvi mora biti odobren po zbornem sodišču.

XII.

Preklic in delni preklic.

Čl. 409 določa, da se mora preklicati polnoletna ali ne-doletna emancipirana oseba, ki je umobolna. Delno pa se prekličejo (inabilità) (čl. 410) šibki na umu ter zapravljevci in oni, ki se vdajajo alkoholu in drugim mamilnim strupom in spravljajo v gospodarsko pogibelj sebe in družino. Isto velja za gluhoneme in slepce od rojstva, ki niso bili deležni primerne vzgoje in ki so nesposobni za upravljanje imovine. Dosedanji zakon (čl. 340) je smatral od rojstva gluhoneme in slepe že samo ob sebi za delno preklicane; moglo jih je pa proglasiti za sposobne sodišče. Novi zakon je pre-sumpcijo okrenil, upoštevajoč napredke, ki jih je na tem polju storila izobrazba gluhonemih in slepih v zadnjih 70 letih.

Mladoletniki se ne morejo preklicati kakor v zadnjem letu pred polnoletnostjo, s katero stopi preklic v veljavo. Aktivno legitimirani, da zahtevajo preklic, so: soprog, sorodniki do četrte stopnje, svaštvo do druge stopnje, varuh, skrbnik in državni pravdnik. Preklic ni mogoč, ne da bi bil osebno zaslišan, kdor ima biti preklican (čl. 414). Definitivno pridržanje preklicanih v umobolnici ali v sanatorijih more izreči le zorno sodišče. Sodba o preklicu se vpiše v zato določeni register, zabeleži v matici stanovskega urada in objavi v službenih novinah. Nikdo ni primoran, biti za varuha ali skrbnika preklicanih več ko 10 let, razen soproga, staršev in otrok.

Enostranski pravni čini umobolnih nepreklicanih (čl. 422) so veljavni; morejo se pa razveljaviti na zahtevo prizadete ali njegovih dedičev, ako so imeli za posledico težko oškodovanje. Pogodba se pa razveljavi le tedaj, ako izhaja iz škode, ki jo je umobolni utrpel, ali iz vrste pogodbe ali na kak drug način slaba vera drugega pogodnika (čl. 422). Zakon iz leta 1865. je videl (čl. 536) le v težki škodi pred-mnevo za slabo vero. Izpodbijalna pravica zastara v 5 letih.

XIII.

Vzdrževanje.

Posebno poglavje je posvečeno alimentom. Določbe, ki so bile doslej raztresene po celem zakonu, so bile spojene v organično celoto in popolnjene. Te določbe so v Italiji posebne važnosti, ker izvira iz dolžnosti vzdrževanja tudi dolžnost plačevanja bolniških in umobolniških stroškov.

Dolžnost vzdrževanja kake osebe zadeva po vrsti (čl. 427):

1) soproga ali soprogo; 2) zakonske ali pozakonjene otroke in njih potomce; 3) roditelje in njih bližnje starše; 4) zeta in nevesto; 5) tasta in taščo; 6) brate in sestre, vštveši polbrate in polsestre.

Čl. 427 se nanaša na zakonske sorodnike, tako da obveze iz adoptivnega in krvnega sorodstva niso tu zapopadene. Postavila se je obveza svaštva pred obvezo sorodstva med brati in sestrami iz vidika družinske povezanosti in sožitja, ki tvori tesnejšo družinsko vez nego sorodstvo med brati in sestrami, posebno ker žive narazen. Preneha pa obveza, ki izvira iz svaštva, kadar se poroči oseba, ki je imela pravico do vzdrževanja, ali kadar umre sopro, od katerega svaštvo poteka, in njegovi otroci.

Nezakonski otrok je dolžan vzdrževati roditelja, ki ga je priznal; pred njim so pa k temu obvezani roditeljevi starši ali predniki.

Ravno tako mora roditelj preživljati nezakonskega otroka in njegove zakonske potomce; njegova obveza pride na vrsto po obvezi upravičenčevih nezakonskih otrok.

Roditelj je obvezan dajati, kar je nujno potrebno za vzdrževanje nezakonskim otrokom svojega zakonskega ali nezakonskega otroka.

Posvojitelj mora vzdrževati posvojenca poprej nego njegovi zakonski ali nezakonski roditelji; posvojenec mora preživljati posvojitelja.

Obdarovanec je dolžan pred vsakim drugim preživljati darovalca (čl. 431), izvzemši pri ženitovanjskih darovnicah ali poplačilnih daritvah.

Mera preživljanja se ravna po socialnem položaju upravičenca glede na imovinsko stanje obvezanca. Le med brati in sestrami velja načelo, da vsebuje vzdrževanje le nujno potrebo preživljanja, ki se razteza pri nedoletnih pod 18. letom tudi na vzgojo in pouk.

Več oseb, obvezanih v istem vrstnem redu, prispeva sorazmerno svoji imovini. Če bi pa te ne zmogle bremena, se pokliče na pomoč prihodnja vrsta obvezancev.

Tako je hotel zakonodavec še enkrat poudariti večjo družinsko solidarnost, posebno s tem, da je raztegnil pravico do vzdrževanja tudi na brate in sestre, ne glede na to, ali njih potreba izvira iz telesne ali duhovne hibe ali iz drugega njim nepripisljivega vzroka, kakor je določal dosedanji zakon v čl. 141. Pravica do alimentov pa je bila priznana le onim, ki so v potrebi in ki ne zmorejo sami sebe preživljati. To ustreza bolj čutu pravičnosti, sili človeka k delu in ga odvrča od špekulacije, da bi živel na tuje breme.

*

Zadnje XIV. poglavje vsebuje glavne določbe o poslih civilnega stanovskega urada. V vsaki občini posluje tak urad. Akti in registri so javni. Potrdila in izpiski so polnodokazni in njih dokazna moč se dá ovreči le s sodbo o krivem vpisu. Pri uničenju registrov je mogoče dokazati rojstvo in smrt z vsakim dokaznim sredstvom. Popravki in zaznambe so dovoljeni le, ako so v zakonu predvideni ali jih ukaže zborna sodišče. Sodbe glede popravkov veljajo le nasproti osebam, ki so se udeležile pravnega spora ali ki so vsaj bile pravilno v spor poklicane.

*

To so bistvene določbe prve knjige novega italijanskega državljskega zakona. V splošnem se naslanjajo sicer na zakon iz leta 1865., prepojene pa so z novim duhom. Ta se odraža v socialni solidarnosti, v varstvu družine in rase, v vplivu države na vzgojo in zaščito otrok, z izločitvijo staršev, ki zanemarjajo svoje dolžnosti in v sprejemu konfesionalnega principa v poročno pravo.

Pri vsem tem je zakonodavec znal ohraniti srednjo pot in vplesti nove principe v staro tkivo s tako tehnično spretnostjo, da je odkrhal na zunaj novemu zakonu vsako revolucionarno ost, ne da bi bilo zato bistvo trpelo pod obliko.